

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
PROF. DR. M. ORHAN OKAY ÖZEL SAYISI
YIL 6, ARALIK 2020

Prof. Dr. Kemal TİMUR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

İLİM KUBBESİNDE BÂKÎ KALAN HOŞ BİR SADÂ

PROF. DR. M. ORHAN OKAY

Giriş

Türk Edebiyatı sahasında, arkasında çok güzel eserler bırakan, güzel öğrenciler yetiştiren Prof. Dr. M. Orhan Okay Hocamız, 13 Ocak 2017 Cuma günü Rahmet-i Rahmân'a kavuştu. Hocanın vefat haberi, onu tanıyan, öğrencisi ve akrabası olan, sohbetinde bulunan herkesi derinden etkilediği gibi; Doktora derslerinin bir kısmını kendisinden almış olmam ve bu vesileyle onu, bir nebze de olsa, tanımış olmam hasebiyle şahsımı da derinden etkilemişti. Onun vefatından sonra bu kıymetli hocamızla ilgili ne yapalım diye düşünmeden edemedim. Benim gibi onun birçok dostu ve öğrencisi de onunla ilgili gazetelere yazılar yazdılar, bazı süreli yayınlar da onunla ilgili özel sayılar hazırladılar. Bunların hepsi de takdire şayan çalışmalardır. Hepsini de buradan, bu özel sayımızı çıkarmış olmamız vesilesiyle kutlar ve onlara teşekkür etmeyi de bir borç bilirim. M. Orhan Okay hocamızın bir öğrencisi olarak benim de editörleri arasında olduğum Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi'nde vefatından sonra, hocamızla ilgili bir özel sayı hazırlama niyetini hep taşıdık. Onun vefatı üzerinden yaklaşık dört yıl geçti ve ancak dört yıl sonra bu niyetimizi gerçekleştirme fırsatı bulabildik. Vefatından yaklaşık dört yıl sonra M. Orhan Okay ile ilgili hazırlamış olduğumuz bu özel sayı vesilesiyle, kıymetli hocamız belki tekrar gündeme gelir, hatırlanır ve dua edilir temennisindeyiz. Bu özel sayı vesilesiyle Hocamızı tekrar rahmet ve minnetle yâd ediyor; her geçen yıl hocaya olan özlemimizin bir nişanesi olarak vücuda gelen bu özel sayının hayirlara vesile olmasını niyaz ediyorum.¹

¹ Merhum Hocam Prof. Dr. M. Orhan Okay'ın ebediyete intikal ettiği sıralarda da bir yazı kaleme almıştım. Bu yazımda ondan da faydalanılmıştır (Timur, 2018: 159-165).

Vefatının Ardından

Hocaların Hocası Orhan Okay Hocamın vefat haberini duyunca onu tanıyan ya da ondan ders alan her arkadaş gibi ben de çok üzüldüm ve bu dünyanın faniliğini biraz daha hissetmiş oldum...

Allah tekrar tekrar rahmet etsin, Allah mekânını cennet eylesin, bütün dostların da başı sağ olsun, hepimize de onun gibi sevilen bir hoca olmayı nasip etsin inşallah...

Orhan Okay Hocamızın vefatından sonra çeşitli mahfillerde yazılan yazı, yorum ve hâtıralara bakınca, ondan memnun olmayan kimseye pek rastlamadım. Bu yönüyle bizim ve bütün hocaların da onu örnek alması gerekir diye düşünüyorum.

Belki duaya vesile olur düşüncesiyle, ben de onunla ilgili yaşadığım bazı hatıra ve kanaatlerimi yazmak istiyorum.

İlk Görüşmemiz

Orhan Hocam yeri doldurulamayacak bir hocaydı.

Asistanlık hayatımın geçtiği Kütahya Dumlupınar Üniversitesinde, o dönemde Yüksek Lisans ve Doktora sınavları üç aşamalı olurdu. Önce klasik manada yabancı dil sınavı yapılırdı. Onu geçenler diğer gün yine yazılı bir imtihana tabi tutulurdu. Bu yazılı imtihandan yeterli puanı alanlar, hocalar tarafından mülakata alınırdı.

Zannedersen 1996 yılıydı. Gazetede ilan edilmiş iki doktora programına başvurmuştum. Biri Erzurum, diğeri de Sakarya... Erzurum'da açılmış olan doktora sınavına girdim; ancak kazanamadığımı söylediler. Öbür gün de başvurduğum Sakarya Üniversitesi'ndeki Doktora imtihanına yetişmem gerekiyordu. O zamanlar uçak seferleri günümüzdeki gibi yaygın değildi. Olsa dahi o günkü şartlarda maddi durumumuz da buna pek elverişli değildi. Zaten o dönemde uçak ile seyahat edenler zengin ve elit tabakaya mensup insanlardı. Halk arasında: "Ancak foter şapkalılar uçak ile seyahat edebilir" kanaati yaygındı. Neysel!..

Erzurum'dan Sakarya'ya tren de olmadığı için vakit kaybetmeden otobüs terminalinin yolunu tuttum. Erzurum'dan otobüse bindim ve Sakarya'ya imtihana yetişmek üzere yola düştüm. Sakarya'ya ve imtihanın yapılacağı mekâna güçlükle ulaşabildim. Söz konusu yıl olan 1996 yılında Prof. Dr. Orhan Okay Hocamız, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yeni göreve başlamıştı ve Doktora imtihanımızı da o yapacaktı. Daha önce Orhan Okay Hocamızın ismini çok duymuştum; ancak kendisini hiç görmemiştım. Onun imtihanımızı yapacak olması da beni gerçekten heyecanlandırıyordu.

Süreç bir şekilde işledi. Yabancı dil imtihanını geçtikten sonra öbür gün hem Orhan Hoca'yı ilk defa görme imkânı bulacak, hem de onun sorduğu

Doktora Sınavı İptal Edildi

Bir asistan olarak sonraki günlerde direnmemize ve bazı girişimlerde bulunmamıza rağmen pek de olumlu bir sonuç elde edemedik. Netice itibariyle o dönem girdiğimiz doktora imtihanımız iptal oldu ve biz, bir doktora programına yerleşemedik. Ondan sonraki yarıyılıda Sakarya Üniversitesi tekrar Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında Doktora ilanı verdi. Tekrar başvurduk.

Uzatmayayım. Tekrar aynı metotla sınava girdik ve Orhan Okay Hocamıza öğrenci olmaya ikinci defa hak kazanmış olduk. O dönemde Orhan Hoca'nın dışında Yeni Türk Edebiyatı alanında başka kimse olmadığından açılan dört doktora dersine de Orhan Hocamız girdi. İyi ki başka hoca yoktu da dört dersin dördünü de ondan almış olduk.

Doktora Dersleri

Orhan Hocamızın dersleri çok verimli ve zevkli geçirdi. Nezaketi elden bırakmadan çok ödev verirdi. Her derse de, elde taşınamayacak kadar el yazması kitapla gelirdi. O kitapların hepsine adeta sevimli birer çocuk okşar gibi bakar, sonra da onları hepimize sırasıyla bakmamız için dağıtırdı.

O dönemde araştırma yapmak için konu tasnifine göre fişler hazırlanırdı. Onları da tek tek gösterirdi. Hatta bazen derse cetvel de getirerek o fişlerin hangi ebatta olması gerektiğini de kibar ve güler çehresiyle ölçer kestirirdi. 'Aruz ve Tatbikatı' diye bir dersimiz vardı. Şiirleri aruza göre okumayı önemser ve usanmadan hepimize okuturdu. Ben bu derste Orhan Hocamın karşısında epeyce zorlanırdım ve ter dökerdim.

Dersteki konuşmalarında o kadar samimi davranırdı ki, onun verdiği ödevleri ya da görevleri yapmamak mümkün değildi. Onun ders anlatması da gerçekten başkaydı. Orhan Hocamızın derslerinin verimli ve zevkli geçtiğinden bahsetmişim. Yaptıracağı işleri hakikaten sevdirecek yaptırdı. Anlattığı konularda çok fazla bilgiye sahip olduğu hemen anlaşılırdı. Akademik camiada yükselme olduğu için, genellikle hocalar arasında kıskançlık, haset ve gıybet durumları çok yaşanır. Ancak kendisi bu konuda da çok mükemmel bir hocaydı. Derslerde bazen diğer akademisyenlerin isimleri geçtiğinde kesinlikle onların aleyhine tek kelime dahi etmezdi. Kimsenin arkasından konuşmazdı. Hep olumlu şeyleri anlatırdı.

Yazılı imtihanlarda kompozisyon kurallarına da çok dikkat ederdi. Bu konularda da belli bir hassasiyeti vardı. Bir lisans öğrencisinden duymuştum. Okay Hoca, sınıfta bir öğrenci 'Tevfik Fikret' ile ilgili bir sorusuna cevap verirken Tevfik Fikret yazacağına "Teyfik Fikret" yazdığı için onu dersten bırakmış ve Tevfik Fikret'in ismini doğru yazamayan edebiyat öğrencisi olamaz diye kanaatini belirtmiştir.

Derslerini uygulamalı anlatırdı. Bir konuda nasıl araştırma yapılacak ise ayrıntılarıyla anlatırdı. O konuda birer tane ödev verirdi ve onları da kontrol ederek hatalarımızı göstermeye çalışırdı. Araştırmada kullanılacak

Kitap ve Makalelerindeki Derinlik

Orhan Okay'ın yazıları ve kitapları ciddi emeğin ürünleridir. Kitap ve yazılarında ele aldığı konularda hiçbir eksiklik bırakmamıştır. *Beşir Fuat* (Okay, 2008) biyografisi *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi* (Okay, 1989) kitapları başta olmak üzere onun yazdığı konularda onun eserlerini aşan bir esere şimdiye kadar rastlamadım desem abartmış olmam. Ahmet Mithat ile ilgili: “Bir çocuk doğumundan vefatına kadar başka hiçbir işle meşgul olmasa ve sürekli Ahmet Mithat Efendi'nin yazmış olduğu eserleri okusa zor bitirir” derdi. *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi* kitabının girişinde Ahmet Mithat Efendi ve Sultan Abdülhamit ile ilgili bir tespiti, her okuduğumda bana çok orijinal gelmiştir. Biraz uzun olacak ama o alıntıyı aynen aktarmak istiyorum:

“İşte Ahmet Mithat Efendi'nin devlet ve millete büsbütün başka bir gözle baktığını ifâde ettiği husus, Yeni Osmanlıların fikir ve siyaset hürriyeti veya rejim meseleleri yerine madde ve kültür sahalarında terakki meselesidir. O da çok yakından tanıdığı ve kanaatimizce samimiyetle bağlı bulunduğu devrin hükümdarı II. Abdülhamit gibi tahsil ve kültürün muayyen bir seviyeye ulaşmadığı cemiyetlerde rejim meselesinin ön plâna çıkamayacağı inancındadır. Abdülhamit: **'Bizim memleketimizde halk, henüz çok saftır, çok az okumuştur. İnsanlarımıza çocuk muamelesi yapmaya mecburuz. Çünkü gerçekte onlar büyük çocuklardır. Aileler ve terbiyeciler gençliğin elinde zararlı yazıların bulunmamasına itina gösterdikleri gibi, hükümet de biz de halkın zihnini zehirleyecek her şeyi andan uzak buldurmalıyız'** diyordu. Burada zikredilen halkın zihnini zehirleyecek fikirler arasında, bilhassa siyasî fikirlerin de bulunduğunu düşünmek yerinde olur.

Sultan Abdülhamit'e göre Osmanlı İmparatorluğunun bir çöküntü devresine girmiş olduğu muhakkaktır. Bu çöküntüden kurtuluş Batı medeniyetinden de faydalanmak suretiyle olabilecektir. Ancak Batı medeniyeti ona göre teknik ve fikir olmak üzere iki bölümden ibarettir. Teknik bu medeniyetin dış gelişimini; fikir ise iç gelişimini ifâde etmektedir. Avrupa ve Amerika'da meydana gelen teknik terakkiler, takdire şayandır ve bunlar dikkate alınınca Osmanlı İmparatorluğu, en az, yüz yıl geridir. Osmanlı İmparatorluğu, bu sebeple teknik terakkilere kapılarını açmalıdır... Batı fikirleri Batı medeniyetinin zehirleridir. Bunlar zihinleri ve kalpleri zehirlemektedir. Avrupa'dan gelen bu yeni fikirler bizim için felakettir. Kurtuluş bu fikirlere sarılmakta değildir.” (Okay, 1989: 8-9)

Orhan Okay Hocam, bunun gibi çarpıcı tespitleri aktardığı *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi* kitabının yanı sıra birçok önemli esere de imza atmıştır. Yine onun önemli eserleri arasında: *Bir Hülya Adamının Romanı* (Okay, 2010), *Konuşmalar* (Okay, 1998), *Sanat ve Edebiyat Yazıları* (Okay, 1990), *Mehmet Akif* (Okay, 2000; Okay, 2015), *Yahya Kemal, Ahmet Hâşim, Necip Fâzıl* (Okay, 2014), *Ahmet Hamdi Tanpınar* ve daha birçok

edebiyat ve sanatçı hakkındaki kitapları ve yazıları her zaman müracaat edilecek önemli metinler olarak anılması gerekmektedir.

İstanbulu Bir Beyefendinin Otuz Altı Yıllık Taşra Hayatı

Bütün yazılarını her zaman zevkle okuduğum Beşir Ayvazoğlu'nun, Orhan Okay hocamızın vefatından ve cenazesine katıldıktan sonra kaleme aldığı yazısında da belirttiği gibi o gerçekten: "Meslek hayatının tamamını taşrada geçirdiği hâlde, zarafeti, çeşitliliği ve Türkçesiyle İstanbulu kalmayı başaran, nesli tükenmiş bir ideal ve ahlâk adamı, hakiki bir hocaydı"². Bu tespiti hakikaten çok önemsiyorum.

Vefa Lisesi, orada Edebiyat hocası ve Mehmet Kaplan'ın eşi Behice Hanım ile tanışması, Behice Hanım'ın onun aruz konusundaki başarısından dolayı onu eşi Mehmet Kaplan ile tanıştırmaması, Yüksek Öğretmen Okulu, Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerini okuduktan sonra edebiyat öğretmeni olarak Artvin'e atanması Orhan Okay Hoca'nın hayatını şekillendiren dönüm noktaları olmuştur.

Orhan Okay Hocamızın sonraki tarihlerde Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak ataması yapılır. Burada iken Erzurum'a yeni giden hocası Mehmet Kaplan'dan aldığı davet mektubu onu hem çok mutlu etmiş hem de akademik hayata atılmasında dönüm noktası olmuştur. Davetine icabet ederek gitmiş olduğu Erzurum'da otuz altı yıl kalır. Dile kolay tam otuz altı yıl... İstanbul'da yaşayan ve büyüyen bir İstanbul Beyefendisinin bu kadar uzun süre bir taşra kenti olan Erzurum'da kalması onun vatanseverlik ve hizmet aşkını gösteren en büyük kanıt sayılsa gerek... Onun bu fedakârlığında tabii ki okuduğu öğrencilik dönemlerindeki hocalarının ve özellikle de Vefa Lisesi'nde iken felsefe hocası Nurettin Topçu'nun büyük tesiri olmuştur (Okay, 2016).Yine de, İstanbul'da okumuş ve hayatının büyük bir kısmını orada geçirmiş birisi için, uzun süre oradan ayrı kalmak zor olmuştur diye düşünüyorum.

Bu vesileyle, İstanbul'da büyüyen insanımızın başka yerlerde yaşamasının zorluğunu gösteren bir iki hatıramı da anlatmak istiyorum. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nde yaklaşık on yıl asistanlık yaptım. İstanbul'dan, Allah rahmet etsin, Cevdet Dadaş adında bir hocamızın bölüme ataması yapılmıştı. 28 Şubat sürecinin uyumsuz bir rektörü döneminde bölüm başkanımız da oldu. Bu hocamız, Erzurumlu olduğu halde, her konuşmasında İstanbul der başka bir şey demezdi. Fırsat buldukça da soluğu İstanbul'da alırdı. Velhasıl onu bir türlü Kütahya'ya alıştıramadık. Kütahya'da kalsın diye birçok iltifatla birlikte hemen her hafta Kütahya'nın kaplıcalarına götürüyorduk. Bir gün hiç unutmam. Arabayı ben kullanıyordum. Kütahya'da kaplıca çok olduğu için, Cevdet Hocam hangi kaplıcaya gidelim, dediğimde o Erzurum şivesiyle: "Kemal Hocam kurbanın olayım İstanbul yolunda olan ılıcaya gidelim" demişti. Yani o da, adeta Yahya Kemal gibi "Ankara'nın en fazla

² Bk. Ayvazoğlu, Beşir, <http://qoshe.com/karar/besir-ayvazoglu/o-buyuk-bir-kultur-edebiyat-ve-/890905>

neyini sevdiniz?” diye sorduklarında “Ankara’dan İstanbul’a dönüşünü” dediği gibi Cevdet Dadaş hocamız da İstanbul yolundaki kaplıcaya gidelim demişti...

Yine Ankara Etimesgut’ta kısa dönem askerlik yaptığımız halde, Sivaslı, ancak İstanbul’da büyümüş bir arkadaşımız vardı. Bir gün bana “Ya hocam İstanbul’u çok özledim” dedi. Ben de “En çok neyini özledin?”, dedim. “Ya hocam bırakınız neyini sormayı, “Ben İstanbul’daki arabaların egzozundan çıkan dumanı bile özledim” demişti. Evet, bu konuda çok hatıra var ama geçelim. Gerçekten de İstanbul hayatına alışanlar için başka yerde çalışmak çok zor geliyor olsa gerek. Bu iki hatırayı da Orhan Okay Hocamızın otuz altı yıl Erzurum’da ne gibi fedakârlık ve özveriyle çalıştığını, somutlaştırmak adına paylaşmak istedim.

Ve Netice...

Yazımı sonlandırırken tekrar Orhan Okay Hocam’a Allah’tan rahmet diliyorum. Allah mekânını cennet eylesin, bütün dostların başı sağ olsun, hepimize de onun gibi sevilen bir hoca olmayı nasip etsin inşallah. Bundan sonra bu dünyada ona ulaştıracağımız tek şey ise bir Fatiha olacaktır. O halde Fatihalarımızı eksik etmeyelim inşallah... Zira o, şairin ifadesiyle: “Bâkî kalan bu kubbede hoş bir sada” bırakmıştı. 11.11.2020

Kaynakça

- Ayvazoğlu, Beşir: “O, büyük bir kültür, edebiyat ve...”: <http://qoshe.com/karar/besir-ayvazoglu/o-buyuk-bir-kultur-edebiyat-ve-/890905>
- Okay, Orhan. (1989), *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan. (1990), *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan. (1998), *Konuşmalar*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Okay, Orhan. (2000), *Mehmet Akif Bir Karakter Abidesinin Anatomisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Okay, Orhan. (2008), *Beşir Fuad: İlk Türk Pozivist ve Naturalisti*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan. (2010), *Bir Hülya Adamının Romanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan. (2014), *Necip Fazıl: Sıcak Yarada Kezzap*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan. (2015), *Mehmet Akif Kalabalıklarda Bir Yalnız Adam*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan. (2016), *Anadolu’dan Hatıralarla Nurettin Topçu’nun Mektupları*, Hece Yayınları, Ankara.
- Timur, Kemal. (2018), “Prof. Dr. Orhan Okay Hocamıza Rahmet Dilerken”, *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi Orhan Okay Özel Sayısı*, Ocak, s. 159-165.